

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Список використаних джерел

1. Кайдалова Л. Г. Психологія спілкування: навчальний посібник / Л. Кайдалова, В. Пляка. – Х. : НФаУ, 2011. – 132с.
2. Мухіна В. С. Вікова психологія. Феноменологія розвитку: підручник для студ. вищ. навч. закладів / В. С. Мухіна. – 10-е вид., Перероб. і доп. – М. : Видавничий центр «Академія», 2006. – 608с.
3. Філоненко М. М. Психологія спілкування: навчальний посібник / М. М. Філоненко – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.

УДК 316.61

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**Дворак Дарина, здобувач ОС «магістр», 2 курс,
спеціальності 053 «Психологія», РДГУ****Кулакова Лариса Миколаївна, канд.психол.наук, доцент**

У сучасних умовах, коли суспільство спрямовує свої зусилля на гуманізацію людських відносин, актуальною є проблема протидії будь-якому насильству проти людини, зокрема булінгу – соціально-психологічному явищу, що виявляється у сталій малій соціальній групі як переслідування, знущання над слабшим з боку сильнішого (сильніших) або того, хто має більшу соціальну владу. Зазначена проблема набуває особливої гостроти у шкільному середовищі. Згідно з даними дослідження ЮНІСЕФ в Україні 67% дітей, віком від 11 до 17 років стикались з проявами булінгу, а 25% дітей стали його жертвами. Варто підкреслити, що 44% учнів були свідками булінгу, але не втручались у такі ситуації через страх за себе, а 48% школярів не ділились інформацією про булінг з іншими [3]. Сьогодні в Україні створено правовий механізм протидії булінгу, представлений у законах України «Про освіту» (2017), «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» (2020), «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), «Про охорону дитинства» (2001), «Національній стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» (2020).

Важливо підкреслити, що витоки булінгу започатковуються у відносинах молодших школярів і зумовлені, передусім, особливостями їхнього індивідуального фізичного, емоційного, розумового розвитку, результативністю шкільного навчання, рівнем статусних позицій, змістом психологічного клімату (атмосфери), створеної у сім'ї, учнівському класі, закладі освіти загалом з участю дітей і дорослих. Небезпечність цього явища полягає не лише у спричинених ним стражданнях жертви, але й тих наслідках, що мають місце в особистісному розвитку як жертв (розлади психіки, соматичні захворювання, труднощі в спілкуванні), так і їхніх переслідувачів-булерів (схильність до садизму, ворожі відносини з навколишніми людьми, правопорушення, злочини).

У контексті аналізу особливостей булінгу серед дітей молодшого шкільного віку викликають інтерес дослідження, які здійснили О. Беляєва, О. Бовть, М. Бутовська, А. Вавілова, В. Вишневська, А. Губко, В. Каблук, О. Луценко, О. Паркулаб, Н. Руда, Ю.Савельєв, В. Саковська, Т. Салата, С. Стельмах, К. Ткачук, Т. Федан. Попри накопичений теоретичний і практичний досвід, залишається багато питань, які потребують розв'язання окресленої проблеми.

Тому *метою дослідження* є психологічна профілактика булінгу серед молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Факти насильства серед школярів підтвердили результати емпіричних досліджень, проведених в Україні в рамках проектів «Попередження насильства в школі (2009), «Зміцнення та захист прав дітей в Україні» (2015), «Національне дослідження шкільного середовища в Україні щодо ЛГБТ» (2019),

«Аналітичне дослідження «Попередження та протидія кібербулінгу в дитячому середовищі України» (2020) та ін.

Згідно з висновками, зробленими І. Сидорук, основними рисами булінгу є «систематичність; нерівність фізичних, психологічних і соціальних можливостей, які лежать в основі стосунків між жертвою й агресором, тобто агресор займає вище становище, ніж його жертва; взаємостосунки переслідувача й жертви; емоційне приниження, образа почуттів людини, що призводить до виключення її з групи», а його підґрунтям – статус, влада, конкуренція, лідерство» [4, с. 170]. Відповідно автор вважає булінг свідомою соціальною поведінкою, яка виявляється у відносно стабільних групах (що функціонують упродовж тривалого часу) в умовах нерівності сили і влади, спрямовується на жертву з метою завдання їй шкоди, призводить її до стану неспроможності до захисту. При цьому дослідниця підкреслює ще одну важливу рису булінгу – нерідко до нього приєднуються інші нападники, утворюючи групу.

У цьому процесі беруть участь: з одного боку, безпосередні ініціатори (булери, кривдники, які ініціюють насилля); послідовники (особи, які не є ініціаторами, але позитивно ставляться до переслідувань і беруть у них участь під керівництвом лідерів); пасивні булери, котрі не втручаються безпосередньо у булінг але ставляться до нього позитивно і підтримують своїми реакціями; потенційні булери, котрі зовні не реагують на булінг але схвалюють знущання; з іншої сторони, жертви, а також особи, яким не подобається цькування іншого і вони стають на захист жертви або принаймні намагаються їй допомогти (захисники) та які співчуваючи жертві, не захищаючи її (потенційні захисники). Окрему групу утворюють байдужі свідки (спостерігачі), котрі не втручаються у ситуацію булінгу, бо вважають, що то не їхня справа. Найчастіше учасниками булінгу є булери, жертви та спостерігачі.

Булінг притаманний відносинам учнів, зокрема молодших школярів. Згідно із Законом України «Про освіту» це явище розуміється як «діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, яке полягає у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильству, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що чиняться стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого» [1].

У ст. 173 Кодексу України виділено форми булінгу та зазначено, що це явище виявляється у «психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій» [2]. Жертвами шкільного булінгу найчастіше стають діти, які відрізняються від інших через наявність фізичних недоліків, хвороб, особливості зовнішності і поведінки, відсутність досвіду спілкування, недостатню розвиненість соціальних навичок. Булерами стають діти, які характеризуються ознаками нарцисизму, агресивністю зневагою до інших людей та до правил взаємодії з ними, шанують силу і статус, відсутністю емпатії, морально-емоційною недорозвиненістю. Булінг є небезпечним через його наслідки, основними з яких є: для жертви – засвоєння життєвого сценарію невдахи, закріплення установки безнадійності і безвихідності; для булера – засвоєння установок кривдника, що позбавляє його душевної близькості з людьми, спрямовує на ворожі відносини з навколишнім світом; для спостерігачів – закріплення у характері рис байдужості, нерішучості, боягузтва, підлабузництва, зрадництва; для класу – формування викривлених норм і цінностей, які виправдовують насильство і невтручання в агресивні дії булерів.

В Україні та інших країнах світу накопичено певний досвід протидії булінгу, який включає в себе використання профілактичних антибулінгових програм у закладах освіти. Зміст таких психопрофілактичних програм охоплює:

- роботу з булерами з розвитку здатностей до розуміння емоційного світу (свого та інших людей), самоконтролю, соціально прийнятних способів вираження негативних емоцій та конструктивних способів поведінки;

- роботу з жертвами булінгу в напрямі підвищення самооцінки; вироблення здатності до захисту, спілкування та адекватного реагування на цькування і погрози; допомоги у складних ситуаціях;
- роботу з батьками учнів щодо підвищення обізнаності з проблемою булінгу та розпізнавання його ознак, створення сприятливого сімейного виховного середовища, гармонізації сімейних взаємин;
- роботу з педагогами стосовно поглиблення їх знань про це явище, умінь розпізнавати ознаки булінгу та протидіяти їм, будувати своє спілкування з учнями на гуманістичних засадах поваги і толерантності;
- роботу з педагогічним колективом з метою створення сприятливого освітнього середовища, в якому відсутня толерантність до булінгу.

Дослідно-експериментальна робота виконувалась на базі Олевської загальноосвітньої школи I-III ступенів №3 Олевської міської ради Житомирської області. Експериментальним дослідженням було охоплено 57 учнів молодших класів віком 9-10 років, які під час формувального етапу експерименту були розподілені на дві групи: експериментальну (ЕГ), яка складалась з 29 учнів, та контрольну (КГ), до складу якої увійшли 28 учнів.

На початковому етапі дослідження було здійснено психологічну діагностику особливостей прояву булінгу в молодшому шкільному віці з допомогою таких методик:

- для виявлення основних особистісних рис дітей молодшого шкільного віку - методика дослідження самооцінки Т. Дембо-С. Рубінштейн (модифікація А. Прихожан); методика «Особистісний тест-опитувальник Р. Кеттелла» (дитячий варіант); «Тест шкільної тривожності» Т. Філіпса;
- для встановлення особливостей комунікації, міри згуртованості, наявності проблем у спілкуванні, структури стосунків у класі – «Методика вивчення особливостей спілкування школярів у класному колективі та комунікабельності як характерологічної риси особистості» В. Абраменко, М. Левченко;
- для виявлення особливостей прояву агресивності – методика діагностики показників та форм агресії А. Басса-Дарки (адаптація А. Осницького).

За результатами дослідження самооцінки було встановлено низький рівень інтегрального показника самосприйняття в 27,6% учасників експерименту з ЕГ та в 23,2% з КГ, що, по-перше, свідчило про недостатнє прийняття ними своїх розуму, здібностей, характеру, зовнішності; невисокий рівень впевненості в собі; по-друге, впливало на їх авторитет серед оточуючих.

Експериментальні дані щодо індивідуальних емоційних особливостей вказували на досить високий рівень емоційної збудливості (41,4% та 35,7% в учасників ЕГ та КГ відповідно), достатньо виражену екстраверсію (31,0% та 39,3% серед учнів з ЕГ та КГ відповідно). При цьому було виявлено учнів з високим рівнем оптимізму (13,8% та 17,9% з ЕГ та КГ відповідно), низьким рівнем самоконтролю (31,0% та 25,0% опитуваних з ЕГ та КГ відповідно) та незворушності (17,2% та 10,7% дітей з ЕГ та КГ відповідно). Індивідуальні особливості характеру відзначались високим рівнем залежності (31,0% та 35,7% молодших школярів з ЕГ та КГ відповідно), низьким рівнем розсудливості (41,4% та 39,3% учнів з ЕГ та КГ відповідно), низьким рівнем сумлінності (34,5% та 32,1% дітей з ЕГ та КГ відповідно).

Загальна тривожність у школі (високий рівень – у 25,0% досліджуваних з ЕГ та в 17,2% з КГ) зумовлювалася страхами самовираження, перевірки знань, невідповідності очікуванням оточуючих, проблемами та страхами у стосунках із вчителями.

Аналіз рівнів спілкування та особливостей комунікації дав змогу виявити учнів, які мають потребу у спілкуванні на вищому рівні, ніж вони можуть її задовольнити, не отримують взаємності у спілкуванні, хоча й виявляють активність (ЕГ - 10,3%, КГ – 3,6%); учнів, з якими хочуть підтримувати контакт, але які цього не помчать або не мають потреби в додатковому спілкуванні (ЕГ – 13,8%, КГ – 10,7%); учнів з високим рівнем комунікабельної активності (ЕГ – 27,6%, КГ – 25,0%); замкнених учнів, які мають значні

проблеми у спілкуванні з іншими (ЕГ – 6,9%, КГ – 10,7%); учнів з помірною комунікабельністю (ЕГ – 41,3%, КГ – 50,0%).

Згідно з результатами дослідження проявів агресивності було встановлено переважання таких її форм, як негативізм, роздратування, образа та підозрливність. При цьому високий рівень вербальної агресії був притаманний 20,7% та 25,0% учнів з ЕГ та КГ відповідно, образи – 31,0% та 32,1% досліджуваних з ЕГ та КГ відповідно, роздратування – 24,1% та 28,6% молодших школярів з ЕГ та КГ відповідно.

Здійснене узагальнення отриманих даних стало підставою для виокремлення 20,3% молодших школярів з ЕГ та 20,5% – з КГ, які мали низький рівень самооцінки, відкритості, довірливості, розсудливості, сумлінності, відповідальності, самоконтролю, високий рівень нервової напруженості; виражене прагнення до домінування, схильності до ризику; яким були притаманні труднощі у встановленні контактів із однолітками в класі; які прагнули підвищити свій соціальний статус серед однокласників, а також виявляли схильність до фізичної агресії, непрямой агресії, роздратування, негативізму, образи, підозрливості, вербальної агресії.

З метою зниження рівня небезпеки щодо розвитку булінгу було розроблено програму його психологічної профілактики (тренінг), спрямовану на: поглиблення знань щодо феномену булінгу; формування системи конструктивної міжособистісної взаємодії між учнями класу; підвищення рівнів розвитку індивідуально-психологічних особливостей учасників експерименту, що запобігають розвитку булінгу; корекцію психологічних проявів схильності до насильства.

Програма охоплювала: роботу зі школярами-учасниками експерименту – щодо розвитку особистісних якостей, впевненості в собі, розсудливості, самоконтролю, відповідальності, рішучості, оптимізму, формування навичок адекватного спілкування, підвищення згуртованості класу, зниження рівнів нервової напруженості, тривожності, роздратування, негативізму, образливості, запобігання використанню фізичної, вербальної та непрямой форм агресії; роботу з батьками учнів – щодо поглиблення обізнаності з проблемою булінгу, впливу на гармонізацію сімейних стосунків, підвищення рівня сприятливого сімейного виховання; роботу з педагогами – щодо підвищення рівня обізнаності з особливостями булінгу, його форм, проявів, наслідків, способів протидії булінгу, створення сприятливого освітнього середовища з відсутністю толерантності до булінгу, формування системи спілкування з школярами на засадах поваги та толерантності. Після завершення дослідно-експериментальної роботи з реалізації програми було зафіксовано перерозподіл даних: в ЕГ на 9,2% зменшилась кількість молодших школярів з високим рівнем схильності до булінгу (з 20,3% до 12,1%) та на 8,1% зменшилось число учасників експерименту з низьким рівнем досліджуваної якості (з 28,3% до 36,4%). Водночас за час формувального експерименту зміни в КГ нехарактеризувались слабкими негативними тенденціями: кількість молодших школярів з високим рівнем схильності до булінгу збільшилась на 1,1% (з 20,5% до 21,6%), а число осіб з низьким рівнем – зменшилось на 0,3%.

Висновки. Таким чином, профілактика шкільного булінгу може, по-перше, сприяти підвищенню рівня готовності педагогів і батьків запобігати виникненню та виявленню дитячої агресії; по-друге, знизити рівень дитячого насильництва або нівелювати його прояви; по-третє, забезпечити розвиток фізично і психічно здорової особистості дитини.

Дана тема є дуже актуальною та потребує подальшого дослідження в напрямку розробки програм попередження шкільного булінгу серед підлітків.

Список використаних джерел

1. Беляєва С.Я. Дитячі негаразди : лікуємо любов'ю / Беляєва С. Я. – Київ : Ред. загальнопед. газет, 2013. – 112 с.
2. Кодекс України про адміністративні порушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Протидія булінгу [Електронний ресурс]: Сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/protidiya-bulingu>

4. Сидорук І. Булінг як актуальна соціально-педагогічна проблема / І. Сидорук // Соціальна педагогіка. Наук. вісник Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2015. – № 1. – С. 169–173.

УДК 316.61:316.62

СЕПАРАЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН

Дем'янюк Вікторія, здобувач ОС «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія (Практична психологія)», IV курс, РДГУ
Кулакова Лариса Миколаївна, кандидат психол. наук, доцент

На сучасному етапі сепарація дорослої дитини від батьків – це глибока тема. Цей процес є одним із важливих завдань юнацького віку 17-23 років, коли хочеться робити власні життєві вибори, опиратися на свої ідеї і цінності, будувати своє життя. В ідеалі хочеться, щоб у таких прагненнях батьки підтримували та пишалися своїми дітьми. Проте часто молода людина в період психологічного відокремлення починає відчувати підвищений тиск з боку батьків, надмірний контроль. Вона може піддаватися зневажливій критиці, образам, звинуваченням.

Мета статті – вивчення психологічних особливостей психологічного відокремлення від батьків.

Виклад основного матеріалу. Сепарація – це психологічне відділення дитини від батьків і перехід з дитячого стану у дорослий. Вона завжди відбувається поступово і у різних проявах: на початку життя дитини це більше фізіологічне відділення, з віком — емоційне, побутове, психологічне. В ході розвитку людина зазнає різних змін. Змінюється вона сама, її фізіологія, спосіб мислення, погляди, ставлення до оточуючих людей, вчинки і поведінка. Іншими словами, індивід дорослішає і пред'являє до світу свої вимоги. Сепарація відбувається поступово. Чим старшими є діти, тим більше їм хочеться свободи. Спочатку дитина вчиться самостійно їсти, ходити. Пізніше – намагається наполягти на своєму, розвивається як особистість і часто не хоче дослухатися до порад батьків. У підлітковому віці діти хочуть повністю розірвати зв'язок з рідними і жити своїм життям без будь-яких настанов. Подібне прагнення не поділяють їхні батьки, так як вони розуміють, яку небезпеку таїть в собі доросле життя. В ході дорослішання і становлення людини як особистості неминуче відбуваються розбіжності у поглядах з рідними. Підліткам надмірна турбота батьків здається посяганням на їх права і бажання. Не маючи життєвого досвіду, достатньо знань і коштів, вони все одно прагнуть відокремитися від рідних. Це неминуче призводить до цілого ряду конфліктів і проблем. Однак не варто заважати природній сепарації. Адже відділення від батьків сприяє переходу на новий, більш якісний етап розвитку як духовного, так і психологічного і соціального життя. Батьки повинні підвищити життєву компетенцію дитини, а не захищати її від дійсності.

Діти повинні розуміти, як потрібно жити, чому важливо діяти в особистих інтересах і якими принципами бажано керуватися для досягнення поставлених цілей. Позитивний результат сепарації від батьків – вміння без сторонньої допомоги розпоряджатися своїм життям, самостійно приймати розумні рішення і нести відповідальність за їх наслідки. Будучи старшими, ми намагаємося реалістичніше дивитися на своїх батьків, бачити в них простих людей, які мають свої сильні сторони й обмеження. Які теж можуть помилятися. Якщо така ідеалізація продовжується і в дорослому віці, то в подальшому людина бачить лише найкраще в них. А за будь-які непорозуміння, конфлікти з батьками, бере всю провину на себе, будучи переконаною, що це вона є недостатньо хорошою тощо. Це робить процес психологічної [5].

У методології психології, поступово сама особистість стає предметом самостійного дослідження: вивчаються структура та життєвий шлях особистості, рівні розвитку

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНЮК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «одnodітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогінії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141